BESCHRYVINGE

VAN

EEN VREMD

NAGT-GEZIGTE,

Vertoont aan een toehoorder der predikatie, die door den Remonſtrantſche LEERAER

Ds. JOHANNES MOLINÆUS

Voor't vermogen des duivels, en tegen den Auctеur van't boek de BETOOVERDE WEERELD, *onlangs te Rotterdam gedaan is.*

Gedrukt te LOGOOCHOORION
by den drukker van haar Majeſteit KRISIS.

AAN DEN LEZER.

BY aldien mogelijk de Hr. *Molinæus* in zijn uit te komen predikatie wegens de verleiding der eerſte menſchen eenige verandering mogt gemaakt hebben, daar het den perſoon van den Hr. *Bekker* treft, de lezer zy echter verzekert, dat het gene hier bygebragt word, waarlijk door hem in geen zachter termen is gepredikt. Lees met vermaak dezen jokkenden ernſt, en verbetert de onderſtaande fouten, die door haaſt der letterzetters begaan zijn.

pag. 7.	39 regel voor dar lees dat.
pag. 8.	1 reg. dat duivel, lees dat de duivel.
ib.	4 reg. plaats, lees geeſt.
ib.	38 reg. achter, lees echter.

BESCHRYVINGE *VAN* EEN VREMD NAGTGEZIGTE.

ZOnder lang te talmen / lezer / zal ik voor u mijn nachtgezigte beschrijven / 't welk ik zag aan den oever des Maasstrooms / in de geboortestad van den duurzamen metalen prediker (a) Gerrit, in 't ik weet niet hoe veelste jaar des predikampts van den Heer Molinæus, op den feestdag van der Roomsgezinden Sant Niklaas (te weten na den ouden stijl / want zoo zal ook mijn gansche verhaal zijn) leggende op mijn legerstede. Zie / Hollander / ik meen geen groote voorreden te maken / anders mogt gy denken / dat ik een verdichtsel wilde ter baan brengen / daar ik u echter durve versekeren / dat ik meer regt hebbe om u van de waarheid mijn 's schrijvens te overtuigen / als die goede man Sulpitius Severus in zijn verhaal van 't leven en bedrijf van Sinte Maarten / het welk met zulke schoone fabeltjes van Engelen en Duivelen doorspekt is.

Ende ik zag / en zie / ik bevond my in een zekere zeer wijde landstreek / in een vlek / rond van begrip als een cirkel / maar volbouwt na de wijze van een Karthuiser klooster / behalven dat 'er in 't midden een ruime mart was / en daar op een overprachtig paleis / 't welk my eerst na eenige uuren wandelens te voren quam / zonder iemand te ontmoeten. Ik bleef op dit gezigt stil staan / en verwonderde my over de uiterlijke heerlijkheid van dat treffelijk gebouw / wiskunstig gemaakt / en van een stoffe zoo vast / hegt / en glad / als of 't geheel uit een stuk gehouwen was / zonder dat het oog eenige de minste reet of naad konde ontdekken. Terwijl mijne verwonderinge ondermengt was met eenige bekommering waar ik dog wezen mogt / zie ik van voren uit een wijdopgaande deur langs breede trappen tot my nederkomen een welgemaakt jeugdig man in nagtgewaad / die met groote beleefdheid en in vrindelijke Latijnsche taal te kennen gaf: Dat hy my uit den naam van zijn Vorstin verwellekomde. Dat ik ter regter tijd was overgebragt, om ten Hove te komen. Teffens gaf hy my de hand /

(a) *Desiderius Erasmus.*

hand / en maakte gebaren van my te willen opleiden / maer ik over zulk een ontmoetinge bedeest / vraagde hem los uit / waar ik was? Treed vryelijk op, antwoorde hy / ik zal u van alles berigt doen. Dus zonder veel ceremonien te maken / als zijnde van zedigen afkomst / geraakte ik op de trappen / en voorts op een ruime zaal / alwaar uit een cierlijk vertrek my tegen quamen vier wakkere mannen / die my met geen minder aannimmelijkheid de handen toereikten / en uit welken een / die een stijven studeerrok aan 't lijf had / my dus aanspraak.

Haar Majesteit doet u door hare edelen groeten. Gy zult d' eere hebben van haar raadsbesluit by te wonen, ten welken einde gy hier gevoert zijt. Het gelieve UE. by dezen haren Kamerling in't Proeflaket een luttel tijds te vertoeven. De tijd nadert.

Met de woorden in de mond stapte de spreker heen / ik weet niet waar / en de vier andere volgden hem / latende my by den eersten begroeter. Deze my ziende opgetogen door dit voorval / verzogt my met hem wat te willen nederzitten aan een tafel / waar op eenige boeken / en papieren lagen / en eer ik nedergezeten klaar was om iets te vragen / barste hy in dusdanig een reden uit. Nademaal het wel te denken is, vremdeling, dat gy verlangt te weten, waar, en onder wat volk gy geraakt zijt, zal ik daar toe last hebbende niets voor u verbergen. 't Heilzame noodlot heeft u, voor uw' tijd gevoert in deze gelukkige, en tot nog toe den stervelingen onbekende landstreek, in een open vlek, by ons (b) *Logouchoorion* genaamt, alwaar haar Majesteit (c) KRISIS met onbepaalde macht heerst over alzulke herschapenen, die in hun eerste leven door leeringen en schriften zig eenen naam zogten na te laten. Alle zoodanige zijn van alle eeuwen her met nieuwe lichamen aangedaan in deze wijduitstrekkende plaats overgekomen: dog behouden alle het geluk niet van in die herscheppinge vereeuwigt te werden, want zy worden door hare Majesteit KRISIS (deze onze Grootvorstin is uit onsterffelijken zade) ter preuve gestelt, onder wettelijke opzienders, en hoe grof hunne dolingen mogen zijn, 't is elk geoorloft zijne stellingen te verdedigen; dog wanneer zy ten overstaan van de **Waarheid** en **Reden** overtuigt zijnde evenwel tegen de gestaafde en gezonde meeningen rebelleren, worden ze over zee gevoert by haar Majesteits afvallige viandin **Bygeloof** / en aan de vervloekingen der **Dichters** overgegeven, dewelke kracht hebben om zoodanige ballingen binnen zeven jaren tijds, welke zy by de bandite **Bygeloof** verkeeren, in ezels te doen veranderen: waarom ook dat boschrijke overzeesche eiland vol van dat gedierte is. Maar al wie volstandig met woorden en daden de geboden van hare majesteit gehoorzaamt, en de leeringen en inzettingen, die hem worden voorgeschreven, onder opzigt der dekens en hoofdlieden, komt te achtervolgen, bezit hier een eindeloos leven, in zulken jeugd, als hy uit het eerste leven medebrengt. Ik ben de Romein **Petronius Arbiter** / onder de stervelingen door de stukken en Rollen mijner schriften bekend, en bekleede alhier het ampt van haar Majesteits Kamerling. De vier grooten, die u begroet hebben, worden

Voorts

(b) *Redenplaats.* (c) *Oordeel.*

Hoonsedelen genoemt, van welken d'eene als een Hollander laſt had tot u 't woord te voeren. Gy zult hem lichtelijk kennen aan zijn paltsrok. 't Is Eraſmus van Rotterdam. d' Andere drie zijn Ariſtofanes / Horatius Flaccus / en Petrus Cunæus. De laatſte is onlangs eerſt met dien titel begifrigt, enkel ter eere van zijn gemaakte ſchimpſchrift (d) Bardi Venales. Gy zijt hier op het hofpaleis, en de omkringen van dit vlek zijn de woningen der Wiskundige, Filoſofen, Poëten, en Redenaars, voorts alle leeraren van konſten, yder in hunne byſondere cellen, onder 't blaſoen van elks gilde: dog ſonder onderſcheid van tijden of geboorte: oude wijſen, die gylieden Heidenen noemt, Joden, Chriſtenen, en Mahometanen. 't Zal byna jarig zijn, dat 'er met toelating van haar Majeſteit tuſſen een deel Filoſofen en Redenaars heviglijk in't openbaar getwiſt is, eerſtelijk over ik wete niet welke aperyen, die voorhenen by de onkundigen eenparig wierden gelooft; niet door reden, maar zotte overleveringen, als namentlijk, datter bullebakken, ſpoken en tooveryen waren, die den menſch konden ontruſten; en daar na is dit geſchil zoo wel hier, als by de ſtervelingen voortgerolt, en men twiſtredent om ſtrijd over 't vermogen van zekere booze geeſten, die den wille der menſchen beheeren: Nu heeft haar Majeſteit, dewelke geen waangevoelens wil voeden, na wijdloopig onderſoek, voorgenomen te deſer tijd een Koninklijk raadsbeſluit tegen die drijvers der booze geeſten te doen verkondigen, en begenadigt u met het byſondere voorregt van voor uwen noodlottelijken dag in haar rijk te komen. Voor af heeft haar Majeſteit ingenomen niet alleen de adviſen van alle by haar meeſtgeachte en regtzinnige wijſen, maar heeft ook zig bedient van de ſchriften der hedensdaagſe Schriftgeleerden onder de Chriſtenen, uit welken altans dit geſchil gerezen is: tot het afhalen van welke ſchriften de twee loopers Pytagoras en Plato maandelijks na het land der ſtervelingen worden geſonden. 'K zag voor weinige dagen dat uwen Eraſmus grimlachende die twee quanten welkom t'huis wenſte van hunne reize uit Holland, en vroeg wat nieuws zy medebragten wegens de verſchillige zake? Waar op Plato uit de onderſte frons van zijn dikgevoerden tabbaard een heel paket met bullen en brieven voor den dag haalde, zeggende, dat daar uit omſtandiglijk de magt der booze geeſten blijken zoude, en verzoekende dat hy die volgens haar majeſteits bevel aan haren Kancelier den Heer (e) Elenkthus mogt overgeven. De Rotterdamſe letterblokker gaf hem aanſtonds toegang tot den Kancelier, die alle de ſtukken, zoo gedrukt, als geſchreven, uit Platoos handen overnam: en daar mee vertrokken die twee Reiſigers na hunne cellen; dog Plato quam na een tred'acht of tien te rugge, en zeide aan den Kancelier, dat hy dog wilde acht ſlaan op den buitenſte omſlag van 't paket, alſoo daar binnen in aangeteekent ſtond het gros van ſekere Predikatie, jongſt voor 't vermogen des duivels gedaan door een Remonſtrants Leeraar te Rotterdam, pogende zig te kanten tegen den vermaarden Bekker. Deze Bekker / wiens boek hier ten hove onwaardeerlijk word gehouden, wil niet dat men

(d) *Gekken te hoop.* (e) *Beriſper.*

den duivel het allerminſte vermogen toeſchrijve; alzoo hy meint dat het de eer en magt van 't onbeſchrijffelijke eeuwig Wezen te na gaat, dat men de booze geeſten als naäpers van ſijn oneindige werken ſtelt; en dat die geſchapene geeſten zoo wel als den eenigen en almagtigen ſchepper, ja tot zijn ſpijt, na hun believen, of anders met Gods toelating ('t welk een herſſenloos zeggen is) op lichamen konnen werken, deſelve innemen, en hondert duiſend kluchten doen ſpelen: tegen welken man, die een Chriſtenleeraar is, vele beſig ſijn met ſchrijven en ſchreeuwen, en eindelijk ook die Remonſtrantſche Leeraar op den predikſtoel is verſchenen. Zedert hebbe ik verſtaan, dat haar Majeſteit, den inhoud der predikaatie gehoort hebbende, daar over ganſch t'onvreden is geworden; dog alſoo men haar aangedient heeft, dat deſelve prediker (zijn naam, hoore ik, is **Molinæus**) nog meer van die ſtoffe voor den volken praten wil, en voorgeeft die predikatien te laten drukken, heeft zy voor den Raad in omvrage gebragt, wie op haar bevel, ſtrax na 't uitgeven derſelver, bequaamſt geoordeelt werde het gedrukte naaukeurig te onderſoeken, daar van rapport te doen, en is 't nood, daar tegen te ſchrijven: en is met de meeſte ſtemmen doorgedrongen, dien laſt op mijne ſchouderen te leggen, zoo dat ik, hier op gehoort zijnde, aangenomen hebbe, na vereis van ſaken, of in dicht, of ondicht, dit werk te ſullen afhandelen, hoewel ik liever had willen ſien, dat **Juvenalis** / die nevens my voorgeſtelt wierd, dat vetje gegunt was. Dit is de reden, waarom gy uit laſt der Koninginne door my zijt opgehaalt, en wy na begroetinge der vier edelen hier een wijltje by een gelaten worden, op dat ik uit u, zoo verſch uit Hollandſche lucht overkomende, en der zake kundig, voor af eenige noodige onderrichtinge mag hooren. Laat ik voor af UE. een hartſterkend teugje heugenisdrank geven, 't welk my bevolen is u te ſchenken. Het zal..... Doorlugtige Petroon, **riep ik daar op** / gy zult my geen ondienſt doen, **en onderwijlen langde hy my in een gouden koes een weirekend ſlokje uit een Chriſtalijne fles** / **daar op van buiten met goude letteren geſchreven ſtond** (f) *Antidotum*. **Ik liet het** / **zonder veel ſukkelens** / **over mijn tong in 't heelgat glijden** / **en vraagde te gelijk uit wat ingredienten dat zoopje toebereid was?** Vrome ziel, ſprak hy, gy zult mogelijk lachen, als gy 't hoort, en 't is nochtans waar, hoe vremd het u ook in d'ooren mag klinken. 't Is (g) **Palingſop** met extract **van Dale** / (h) waar van een Schotsman, (i) **Reinolt Schot** genaamt, en die hier onder de duivelhaters verkeert, de deſtilleerder is. 't Smaakt my, **antwoorde ik** / en gelieft gy verder te hooren, wat ik van de zake weet, 'k zal 't u zoo kort als doenlijk is verhalen. **Toen ging ik hem berichten** / hoe dat de Hr. **Molinæus** op den predikſtoel had willen betoogen, dat de Heer **Bekker** de Hiſtorie van de ver-

(f) *Tegengift.* (g) *A. Paling Momaanzigt der Toovery.*
(h) *A. van Dale van de Orakelen.* (i) *Reinold Schot tegen de Toovery.*

verleidinge der eerſte menſchen door den duivel voor fabuleus en onwaaragtig hield, **daar op vooztgaande**; dat het eer van een Heiden of ongodiſt als van een Chriſtenleeraar te dulden was. Dat **Bekker** zeide, dat de ſlang, nog de duivel door de ſlang geſproken heeft. Daar nogtans hy **Molinæus** met oude en nieuwe leeraren ſtaande hield dat de duivel het wel zekerlijk door de ſlang gedaan heeft. Dat **Bekker** niet behoefde te onderzoeken of een ſlang tot ſpreken bequaam was of niet, en of geen andere beeſten daar toe bequamer werktuigen ſchenen te hebben, dewijl de H. Schrift ons leerde, dat God, die mede geen mond, nog long nog hol van gehemelte heeft, dikwils verſtaanbare woorden hadde geſproken. Ook wel een ezel, gelijk als Bileams ezel. Dat het ook uit Heidenſche oude ſchrijvers overvloedig bleek, dat de duivel dikwils door de Orakelen had geſproken. Ja dat Julius Obſequens verteld datter een os had geſproken. **Onder dit vertellen ſpzong** Petroon **van zyn ſtoel op/ ſtampvoette/ en ſchzeeude**

Quis cælum terræ non miſceat, & mare cælo!

Als of hy zeggen wilde/

Wie word met reden niet verſtoort,
Wanneer hy zulk een reden hoort!

Is de man dol? Predikte hy zulk een olipodrigo uit de H. Schrift, uyt Bekker, en uit Obſequens, dien grooten leugenſchrijver, die nochtans van zulke wonderdaden niet heeft geſchreven, om iemand te doen gelooven, dat die geſchied waren, maar om zijn boekje te vullen met alles wat van die ſtoffe ooit gelogen was? Een ſchoone vergelijking voorwaar! Waarom bragt hy alle de grollen uit Livius ook niet by? of had hy Kuipers boekje van de duivelen gelezen, waar in ook eenige plaatſen uit Obſequens ſtaan? Gelooft die Remonſtrantſche duivelkundige, dat onze Orakelen anders dan door bedriegelijke papenkunſt ſpraken? Ik hebber meer als eens mee geſpot. Kato, Cicero en Luciaan hebben ook beter ondervindingen van die aperijen gehad, en de Griekſe Alexander met onze Romeinſche Scipio wiſten wel waarom voor't gemeene krijgsvolkje de Prieſter doorgaans wichelen en profeteren moſt. Laat hy de Hiſtoriſchrijveren zonder vooroordeel doorloopen, en voor al onzen wereldkundigen Polybius. En, wat het verdere aangaat, ik, die nevens anderen in dezen herſchapen ſtaat, volgens bevel harer Majeſteit, my in de Schriften, die by de Chriſtenen het Oud en Nieuw verbond genaamt worden, lang geoeffent hebbe, en in den grooten Raad dikwils de gewichtigſte geſchillen hebbe hooren verhandelen, moet verbaaſt ſtaan, dat een Schriftgeleerd Chriſten den Heer Bekker zoo vuil durft beantwoorden, met te zeggen, dat God, die een geeſt is, wel geſproken heeft, en waarom zoude 't de duivel ook niet konnen doen? Hoe? ziet de man niet wat

Bekker met groote reden daar tegen ſchrijft in zijn boek **de Betooverde Wereld.** aan 't 32. hoofdſtuk des tweeden boeks, alwaar hy zijn zeggen met deze ernſtige woorden beſluit. **Men moet de minſte gedagten niet hebben van gemeenſchap der nature des Scheppers met het Schepſel / of men doet zyner onbegrypelyke Majeſteit te kort.**

Is een geeſt geen ſchepſel, en de duivel geen vervloekt ſchepſel? en weet de man niet, dat wy dat onbegrypelijk wezen, by gebrek van beter woord, wel een geeſt noemen, maar evenwel dat tuſſen die ongeſchapene onafhangelijke Schepper en 't afhangelijke Schepſel, al noemt men ze beide geeſten, geen de allerminſte vergelijkinge van nature of magt is? Om dat nu God ſpreekt, en wonderen doet, waar van wy ſchepſelen geen reden konnen geven (en 't moet ons genoeg zijn) kan daarom een vervloekt ſchepſel, in ſpijt van God, ook ſpreken, en het lichaam van alſulken ſchepſel innemen, als 't hem luſt, en dat doen ſpreken? Foey godslaſterlijke taal! Dat hy den eſel van Bileam bybrengt, is 't allerongerijmſte, dat men bedenken kan. Hy moeſt dat doen voor zulken, die Bekker noit gelezen hadden. Daar op heeft hy niet alleen aan Molinæus, maar aan alle die zoo praten, in zijn boek reeds geantwoord. Hy erkent dat voor een groote wonderdaad Gods, want de text zegt duidelijk, **God opende den mond der Ezelinne.** Als men nu zegt, dat de duivel voor zoo veel hy een geeſt is, ook beeſten kan doen redenkavelen, om dat God het wel gedaan heeft, wat is het anders als den duivel (ik ſchrikke) met God gelijk ſtellen. Die booze verdorve en gebanne geeſt moet het vermogen uit hem zelven behouden hebben, of uit God, die 't alleen geven kan. Heeft hy 't uit hem zelven, dan is hy God; Heeft hy 't van God; Wat dommer zeggen is dat? God geeft zijn eer aan geen ander. Wat kalt die man dog van d' Orakelen? Konnen d' afgoden voorzeggen, en dat door de duivel? Waarom ſpot dan God zelf met die bedriegelijke afgodspapen, en hunne nietige genaamde godheden? Als hy by Jeſaias den Profeet 41. 23. die geeſten met deze woorden uittart. **Doet ons toekomende dingen hooren: verhondigt dingen / die hier na nog komen ſullen; op dat wy weten dat gy Goden zijt.**

Dit moet hy tegen den Heer Bekker voor verſtandige goed maken: of hy ſchiet te kort. Hier word hem uit Gods woord voet by ſtek gezet. Wil hy evenwel zijn zeggen ſtaande houden, dan pleit hy voor 's duivels magt, tegen God, en durft den Heere in 't aanzigt zeggen, **de Afgoden konnen door den duivel voorzeggen / wat moogt gy hen tarten?** 't Is de praat van ſuffende besjes, dat oſſen of andere beeſten geſprooken hebben, en als Hiſtoriſchryvers of Dichters zulks verhalen, daar hebben zy reden toe, die een lichtgeloovige niet zien kan. Maar de man zal weer met zijn duivel voor den dag komen: die zal den os bezeten hebben. Dat onze Martiaal, die my gemeenlijk eens ter weke komt bezoeken, hier was, en ſulke malle Jans kalling hoorde, Hy zoud'er flux een ſteekdigt op maken, met ſpotswijze den Heer Molinæus gelijk te geven, en te vragen, waarom een os niet kan geſproken hebben, daar de ezels hedensdaags wel praten. **Na deze woorden barſte hy uit in een ſchatering van lachen / die hem deed ſchuddebollen /**

len / en onderwijlen braak ik ook al lachende zijn reden af / en voer dus voort. Ik bidde u, groote Man, laat ik hier een weinig byvoegen. Van den verderen inhoud der Predikaatie zal ik niets zeggen, als dat ze vol talmery was: 'k geloove dat 'er wel rechtschapene Remonstranten tegenwoordig waren, die den malenden Predikher liever over wat anders hadden willen hooren bazuinen: Maar ik kan niet zwijgen, dat ik my nergens meer over verwonderde, als dat de Heer Molinæus den Heer Bekker zoo quaalijk gelezen had, of zoo verkeerdelijk darde uitleggen. Want, behalven die leugentaal, dat Bekker de verleidinge der eerste menschen door den duivel voor onwaarheid houd, zoo merkte hy niet, dat elk een, die dit hoofdstuk aandagtiglijk en onzijdig leest, daar in vinden zal deze zaken, welke Molinæus / zonder dat hy't denkt, meest met hem eens is.

1. Dat Bekker bekend, dat deze verleidinge der eerste menschen zwaar om te verstaan is.

   Dit bleek ook dat Molinæus geloofde, want anderstints zoude hy hem zelven zoo vele tegenwerpingen op den Predikstoel niet gemaakt hebben, met telkens te zeggen. **Nu mogt iemand vragen... Lichtelijk zal iemand hier tegen zeggen... Mogelijk denkt iemand hier tegens... en honderd dergelijke expressien.**

2. Dat Bekker uit de woorden niet zien kan, dat het de duivel door de slang gedaan heeft, alzoo de duivel nergens, en de slang doorgaans gemeld word.
3. Ook niet de Slang, want die was daar niet bequaam toe.
4. Maar evenwel dat de duivel de eerste menschen verleid heeft, en dat de eerste oorsprong van de zonde, na 't uitwijzen van de Schrift, uit den duivel is, en dat Mozes reden gehad heeft omme het bedrijf des duivels onder dat van een slange dus te verhalen. In summa de duivel was de verleider.

   En dit laatste staat Molinæus ook toe.

Zie hier dan alle de zwarigheid. Beide gelooven zy, dat de duivel, volgens Mozes beschrijvinge, den eersten mensch verleid heeft. Dog Molinæus alleen, dat de slang, door den duivel bezeten, dat gedaan heeft. Waar blijkt nu dat de Heer Bekker die Historie voor onwaarachtig houd, en voor een grol zoekt uit te maken? Wat het verschil aangaat; of na 't zeggen van Molinæus / de slang, den duivel inhebbende ('t welk de Schrift niet zegt) gesproken heeft, dan, of door het bedrijf der slange het bedrijf des duivels moet verstaan worden, zoo als Bekker zegt; Ik houde hier staande, dat Molinæus met geen duidelijke text uit de H. Schrift bewijzen kan dar de duivel door de slange sprak; want van den duivel word in Mozes niet gerept, en in tegendeel dat Bekker hem zal bewijzen, dat door de slang de duivel, en by gevolg door het verbloemde bedrijf der slange het bedrijf des duivels, in den eersten mensch te doen zondigen, moet verstaan worden. Dit betoone ik zonneklaar uit Johannes woorden in zijn Openbaring 12. 9. alwaar Hy zegt; **de oude slange / die de duivel en Satan genaamt word.** 't Is immers onwedersprekelijk, dat de duivel en slange

daar

daar ter plaatſe een en 't zelve is, maar niet dat duivel door de natuurlijke ſlange geſproken heeft. En ſpreekt d' Apoſtel Paulus daar by 2. Kor. 11. 3. **van de ſlange die Eva verleid heeft** / vergeleken met de bovenſtaande plaats van Johannes, die, door een en de zelve plaats gedreven, zegt, **dat die oude ſlange de duivel is** / Zoo zegge ik nog nader, dat **Beker** volgens der Apoſtelen, en **Molinæus** volgens der later godgeleerden taal ſpreekt, zijnde hy **Molinæus** daarenboven nog de quaadſte ſlag der later godgeleerden in deſen meer gelijk als d'Apoſtelen, dat hy een eerlijk Chriſtenleeraar met den laſter van Atheiſtery durft bekladden, en gelijk ſtellen met den Keizer **Julianus** (een afgevallen Chriſten, en in dien deele godloos, dog voor de reſt een wijs Keizer) dewelke de hiſtorie van 't ſpreken eener natuurlijke ſlange niet konnende verſtaan vraagde, wat taal de ſlange geſproken had? Indien de man, uit luſt van tegenſpreken niet verblind ſijnde naauwkeuriglijk gelet had op 't zeggen van **Beker** / dat het niet eigentlijk na de letter kan verſtaan werden, gelijk hy met meer als eene wichtige ſchriftuerplaats bewijſt; hy zoude zig mogelijk wel gewagt hebben, van met zoo een opgezetten yver, dog met ſulke manke bewijzen dien Amſterdamſchen Leeraar gehaat te maken. Ik dagt niet dat **Molinæus** zoo lichtelijk eerlijke Chriſtenen zoude verfoeyen, om dat zy met hem in eenig punt van gevoelen verſchillen, wegens d' omſtandigheid eener Hiſtorie, welke hy zelve niet kan goed maken, als met talmerijen, en meiningen van zijn's gelijken, daar hy, en de zijne altijd den mond zoo vol hebben van het **verdragen der gener/ die vry zijn van gewedensdwang en afgodery.** Zie hier, wakkere Petroon, de verdraagſaamheid van dien temenden Prediker, die een Leeraar by den afvalligen **Julianus** vergelijkt, om dat hy alle afgodery, duivelery (dat is, bedriegery of laſtering) en papenvonden verwerpt, en den eenigen oneindigen God alleen de eere aller wonderen wil toeſchrijven.

Hier mede dacht ik dat het tijd wierd myne reden af te breken / 't welk ik daarenboven genoodſaakt wierd te doen door het opengaan van de deur onzes vertreks / waar in de vier vorige kroonsedellieden gelijkerhand quamen inſtrijken / en de welgeneusde Ariſtofanes **my met een Grieksje of twee uit zijne kluchtſpelen aangeſprooken hebbende voorts in ondicht / dog zulver Atheenſche taal te kennen gaf / dat haar Majeſteit Kriſis begeerde / dat ik in hare Voorſtelijke Raadkamer by haar wilde komen.** Petronius zeide / dat hy onderwijlen 't bevel der Koninginne zoude gaan volvoeren, **en ſtapte met een zeer hoffelijke groete uit het Paleis. Hoewel ik eenigſints bedeest wierd / trad ik achter verzeld van de vier voornoemde Letterbazen / door twee of drie cierlijke galerijen / in een vermaarlijk groote kamer / waar in ik niets anders als een ontelbare menigte boeken zag ſtaan / net op order overal geſchikt in kaſſen / met ſtaande leſſenaars voor aan / waar onder geſtoeltens gemaakt waren / uitgezondert aan de eene kant / bezijden den ingang / alwaar een enkele muur met gulde tapijten was. Ik wilde terſtond door myn aangeborene leesluſt in de boeken gaan ſnuffelen / vragende of haar Majeſteit my hier zonde komen ver-**

verraſſen? maar Horatius geleide my met de hand regt voor de gulde muur / en week met zijn drie ampgenooten ſchichtig ter zijde aan de linkerhand / alwaar zy met blooten hoofde yder op een hoſtelijken ſtoel ginnen nederzitten. Als ik hier na toe keek / wierd die gulde muur / gelijk als een tooneelſcherm / in een oogenblik / boven de zolder wechgeruimt / en ik zag een aanzienlijke Vrouw zitten op een verheven troon / met een gulde pen in de hand / voor een kriſtallijne glas / zoo groot als de wechgeruimte muur. Achter en bezijden haar was een ruime wijte / alwaar verſcheide gerabberde lijfwachten wandelden / alle met een pen in de hand / ſchrijfboeken / en inktpot aan den gordel. Zonder uitſtel boog ik my ootmoedig neder / doch zy gebood my opwaarts te zien / en ſprak / eer dat'er een woord uit mijn mond was. Gy zult, ſterveling, met mijn wil, tegenwoordig zijn, om hier na te getuigen wat gy gehoort en gezien hebt, neem uw plaats op de voorſte van die ſtoelen, voor mijne gezigt; mijne edellieden zullen zig aanſtonds by u vervoegen. Hier op antwoorde ik met geen meer welſprekentheid als Baudius nog niet gedronken hebbende voor de Koningin Eliſabet ſprak / en een weinig tijds neergezeten zag ik Petroon wederbinnen komen / boodſchappende aan haar Majeſteit / dat zy alle gewaarſchouwt waren. Zy lonkte hem vrindelijk toe / en hy / uit een hoek van de boekekas een wonderlijk Roomſch ſpeeltuig voor den dag halende / ſpeelde daar op zoo zielverroerend / dat ik my verbeelde eenen anderen Orfeus te hooren / van wien de Poëten zoo breed opgeven. Op dit ſpelen quam 'er ordentelijk een groote hoop gemutſte en gerabberde mannen in / die alle in de rondomſtaande geſtoeltens gingen zitten / ſommige nevens my / behalve dat ze eene plaats naaſt aan my ledig lieten / ſommige aan de regter / ſommige aan de linker zijde / by de vier Vroonsedelen / andere aan 't een / andere aan 't ander einde / tot dat alle de plaatſen bezet waren. Toen quam Petroon ook nevens my zitten / en beet my ſtillekens in 't oor; Gy ziet hier, liefhebber, alle de dekens en hoofdluiden der herſchapene letterploegers van allerhande ſoorten, waar van de gildebroeders yder in hun cel rondom dit vlek wonen. De Kanceliер Elenktikus was ook binnengekomen (want hy wierd my door Petroon gewezen) en nam zijn plaats byzonderlijk in een verheven geſtoelte aan de rechte hand der Vorſtinne / waar achter hy uit een kas haalde eenige bondels papieren / yder met een byzondere letter gemerkt. Na wat ſchikkens ſtond hy op / en zijn oogen eerſt tot de Koninginne / en verder in 't rond tot de neergezetenen wendende / ſprak hy in dezer voegen.

Gy alle hier vergaderde rijksedelen / dekens / en hoofdmannen van hare Majeſteits onderdanen / dewijl het hare grootmachtigſte majeſteit bekend is, hoe dat ſedert eenige maanden herwaarts op 't uitkomen van zeker boek, alhier overgevoert, de Betooverde Weereld / waar van maker is de ſchrandere Balthazar Bekker in 't land der ſtervelingen, een groote onruſt ontſtaan is, zelf onder die genen, die haar Majeſteit oor-

deelde dat met hunne ſtille boekoeffeningen in deze gelukzalige landſtreek zig zouden te vreden houden, over eene onnatuurlijke en onbegrijpelijke betwiſting van de magt der quade geeſten: tot zoo verre, dat ſommige der Heidenen, Joden, Mahometanen, en wel byzonderlijk Chriſtenen hebben durven beſtaan zig te kanten tegen de ordre van hunne opzienders, en hoofdlieden, dewelke hen verboden den geſchapenen geeſten iets toe te ſchrijven, 't gene de eere hunnes ſcheppers te na gaat, waar over gy achtbare mannen yder met deze uwe verzoekſchriften aan haar majeſteit geklaagt hebt: heeft het haar majeſteit, na rijp overleg, goedgedagt de twee ordinaris buitenboden **Pytagoras** en **Plato** na de geweſten der ſtervelingen te zenden, omme voor haar te brengen alzulke ſchriften, handelende van den aart, natuur, en bedrijf der geeſten, als het gemelde boek **de Betooverde Weereld** mogten tegenſpreken: Dog alle deſelve met my, en haren geheimen raad, Wiskunſtige, Filoſoofſche, Poëtiſche en Redenlievende raadsheeren wel doorgelezen hebbende, bevind zy die enkel ſcheurpapier, vodden, en dat argſt is, ſcheld- en laſterſchriften te zijn, dewelke tegen het vermaarde boek (voor zoo verre het den duivel beſtrijd, volkomentlijk alhier geapprobeert werdende) niets het minſte na behooren bewijſen: zijnde haar verder voor weinige dagen, op 't zeggen van **Plato**/ die het medegebragt had, aanbevolen het kort begrip van een Hollandſche predikaatie in de Kerk der Remonſtranten tegen den aucteur van **de Betooverde Weereld** gedaan, in de geboorteſtad van haar Majeſteits hoogſtgeagten dienaar, de Heer **Deſiderius**/ Kroonsedelling en geheimraad in deſen hove; verklaart haar Majeſteit, met advijs van haren raad, dat gemelde predikaatie naakt, koud, kaal, flaauw, en zonder zenuwen is, en dat de ervaren maker der **Betooverde Weereld** daar in hoogelijk is benadeelt. Waaromme haar Majeſteit by deſen alle, en een ygelijk van ul: volſlage magt geeft, omme met ſterke hand voortaan te gaan van cel tot cel, en alle en yder die heeft durven beſtaan, tot verdediginge van 's Duivels magt tegen hunne Opzienders moeite te maken, ilico te binden, mitsgaders in een papiere ſchuitje met de eerſte goede wind na den viandlijken bodem af te zenden, en haar aan d'afgunſt van haar Majeſteits viandin **Bygeloof** over te geven, omme na verloop van zeven jaren, op de vervloekingen der Poëten, in ezels verandert te worden. Dog hoewel haar Majeſteit gaarne gezien had, dat deze ſtraffe niet verder als tot gemeene Letterblokkers had mogen raken, heeft zy egter met leedweſen ondervonden, dat de buitenbode **Plato** (wiens ampt enkel was van de wijsbegeerte op zijn manier te handelen, en voorts op zijn reijzen ter paſſen) zig verraderlijk in de gunſt van de duivelkundigen heeft weten in te dringen, en door heimelijke kuiperijen zijn oude achtbaarheid, waar door duiſenden verleid ſijn, wederom in deſe dagen by de ſtervelingen, die ſig tegen den Schrijver van **de betooverde Wereld** aanzetten, in te voeren; 't welk zijnde een zake van 't allerverderffelijkſte gevolg, waar uit te duchten ſtond, dat namaals weinige onderdanen deſes rijks volſtandig zouden

blijven

blijven in 't waarnemen van haar Majesteits bevelen. Zoo doet haar grootmachtigste Majesteit by dezen door my u l. allen bekend maken, dat zy genootsaakt is geworden voor d' algemeene ruste te ordonneren, dat morgen deselve **Plato** / tot straffe zijner uitsporigheid, opstaande voet door de vloekdichten van den Poët **Naso** zal hervormt worden in een **Varken**/ en voor eeuwig opgesloten in een kot, mits dat men hem (die in zijn Varkensgedaante nog een vonkje menschelijk verstand zal behouden) dagelijks tot voedsel zal verschaffen eenige schriften aan riemen gesneden, te weten de dollemansboeken **van Rabbi Eliezer** / **Rabbi Manasse ben Israel** / **Rabbi schem Toob** / en **Rabbi Elias** / als mede een groot deel uit Platoos eigen schriften, waar mede hy eertijds den toenaam van (k) **Divinus** verkregen heeft: verder, tot verandering van voeder, eenige grolstukken uit **Origines** / **Justinus Martyr** (wel meest daar de monnikketaal blijkt) **Lactantius**/ **Athanasius**/ en **Gregorius**/ met alle de vaarzen der **Sibillen**: twee derdeparten van den **Alkoran** / en al wat onder den naam van **Hermes Trismegistos** verziert is. Dat wijders de **Joodsche Talmud**/ en de boeken der **Kabalisten** uit de cellen der letterlieden zullen opgehaalt, en aan den Fransman **Scazron** overgelevert werden, omme daar uit eenige droomeryen in spotvaarzen te zetten, bysonderlijk 't verhaal, dat **Rabbi Elias** in zijn **Thisbi** vertelt, hoe dat by Adam in 130 jaren, als hy zig van zijn wijf onthield, **Duivelinnen** quamen, die van hem bezwangert wierden, waar door hy **duivels**/ **geesten**/ **nagtspoken** en **schrikbrommels** teelde, en van de vier moeders der duivelen **Lilis**/ **Naome**/ **Ogores**/ en **Machalas**/ welke vaarzen men op gezette vreugdetijden tot verlustiging van 't hof zal opzingen. Voorts dat niemand der onderdanen de droge predikatien van **Molinæus** tegens **Bekker** uit het land der stervelingen zal hebben in haar Majesteits gebied te brengen, alzoo zy niet wil, dat de hersens der inwoonderen van **Logochoorion** met de bemeuzelde uitgetrokke grollen van duivelkundige schrijvers bezwalkt worden, maar zal alleen een enkel afdruksel gegeven worden in handen van haar Majesteits Kamerling, den zeer beroemden Heer **Petronius Arbiter** / omme deselve bondig te wederleggen: dog, zoo ze geen wederlegging waardig schijnen, haar Majesteit te dienen van bericht. Gelijk ook d'expresse koninklijke begeerte is, dat de dichter **Martialis**/ na 't eindigen van dese raadsvergadering, een puntdigt sal hebben te maken, tot schimp van een Remonstrants prediker, die niet zoo zeer toeleid om den schrijver van **de betooverde Weereld** rechtdraads te wederspreken, als om in dezen tijd van opschuddinge te toonen, dat 'er by hem noch teemzalf te koop was, omme, was 't mogelijk, die op de oogen der Remonstrantsche duivelhaters te smeren. En zal dit gedigt, soo wel onder den herschapen volke deses rijks, als by de stervelingen, worden openbaar gemaakt. Laatstelijk doet haar Majesteit deze zeer achtbare vergadering zien, hoe 't haar goedgedagt heeft dezen sterveling, toehoorder des gemelden sermoens,

(k) Goddelijk.

door

door een aardig middel hier te dagvaarden, en het verhandelde te laten bywonen, om het zijne landslieden mede te deelen. Eeuwig leve de Koninginne KRISIS.

Na 't afkondigen van dese willekeur teekenden alle de jegenwoordigen Heeren iets aan / elk stond op / en vertrok met een groote eerbiedigheid. Ik rees ook van mijn stoel / en bleef met Petroon alleen voor de Vorstinne / dewelke met een lieffelijke taal tot ons riep / Petroon, draag zorg; en terwijl ik wat meer verwagte / viel de eerste muur als een schermgordijn weer neder / en bedekte teffens het glas met het gezigt van haar Majesteit. Nu is 't tijd, spraak Petzoon / dat wy nog een weinig in ons eerste vertrek kouten. Haar Majesteit zal u hier na verder begenadigen met een aanmerkelijker vertooninge. Dus trad ik met hem langs dezelve gangen / die ik ingekomen was / in 't proefsalet / waar in wy te zamen hadden gezeten. Maar ik stond niet weinig en keek over de verandering / die in dit vertrek middelerwijl geschied was. Want aan de muur hing in een goude lijst de beeltenis van de Hr. Bekker, onlangs met het gedigt van P. Rabus daar onder te Amsterdam gedrukt / en behalven de fleschmer het opschrift tegengift stonden op de tafel verscheide konstiglijk toegemaakte schotels met confituren / van welke de meeste Griekſche en Latijnſche letters verbeeldden. Zie hier, liefhebber / wat verversing, zeide Petzoon / zoo als hy my met de hand aan de tafel leide / proef die, en gy zult u daar van zeer fris bevinden. Ik taste twee of driemaal in een schotel met een vork / die hy zeide voor Archimedes uit ik weet niet wat gesteente gemaakt te zijn: Waar op hy my voorts toespraak; dit is een Conserf van (1) Kukiopaideia / maar 't zal u nog beter smaken, zoo gy uit deze antijkſe Peperdoos wat speceryen daar onder mengt. Dit deed ik / en niesde terstond zeer sterk. Petroon riep hier op met luider stemme wel bekome het u. Door dit niezen en roepen ontwaakt bevond ik my in 't bed / en dus had myn vremd nagtgezigte een

E I N D E.

(1) *De ronde omloop der Geleerdheid.*